NOVICE

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvarí.

Izhajajo vsako **sredo** in **saboto**. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tecaj XIII. V Ljubljani v sredo 7. novembra 1855. List 89.

Kaj je namen umnega plemenenja in kaj o tem skušnje učé?

Namen umnega plemenenja je, da si gospodar priredí dobre in lepe živine, kakoršne potrebuje za svoje gospodarstvo. Navadno je gospodarjem bolj vstreženo z dobro živino, kakor z lepo; če pa zamore oboje zediniti, je pa tolikanj bolje. Lepota se tudi rada vjema z dobroto, in tako gospodar, ki potrebuje težke živine, močnega konja imenuje lepega, čeravno ni izdelan v vsem životu po razmerah žlahnega Arabca. Dobra živina je mnogokrat tudi lepa, zlasti kar vprežno živino zadeva, ker tista naprava in postava glave, vratú, herbta, križa in nog, ki dela konja lepega, ga dela večidel tudi dobrega.

Priredba lepe in dobre živine se opira na stanovitno postavo natore, po kteri se lastnosti staršev prenašajo na otroke. Kakor starši, tak otrok, — to je pravilo, ki večidel velja, čeravno ne vselej.

Umnim gospodarjem je tedaj na voljo dano si izrejevati dobro in lepo živino, če le hočejo in če tudi morejo umno ravnati o živinoreji. Kakor si gospodar zamore zaploditi le lepo in dobro sadje v svoj vert, v kterem so poprej edine lesnike bile, ravno to zamore tudi gospodar v svojem hlevu doseči, — pa cepiti je treba drevje, ga požlahnovati, mu streči pridno in prilivati itd. Kakor na vertu, tako v hlevu! Brez uma in pridnosti ne bo nikjer in nikoli nič.

Očiten izgled resnice te so nam mnogotere dežele, ki so jo na visoko stopnjo pripravile z umno in skerbno rejo živine. Kaj mislite, da so Angleži od nekdaj take konje, Švajcarji in Štajarci od nekdaj take goveda imeli? Nikarte! Vémo, da veliko in naj več storí rod, zrak, živež — pa vsega vendar ne, in Španjce, ki so nekdaj imeli naj žlahnejše merinoške ovce, so poslednji čas že prekosili Saksonci.

Očiten izgled, koliko je ležeče nad umnim plemenenjem, nam je tudi človeški rod. Kako močen in čverst je bil nekdaj, — kakošen pa je sedaj in kakošen še bo, ako se v dovoljenji zakonskega stanú ne bo nič gledalo na telesne lastnosti. Če nektero nevesto in nekterega ženina pogledamo, moj Bog! kakošna sta; v bolnišnico ju poslati bi bolj pametno bilo kakor jima pravico dati, ljudstvo množiti. Iz tute bo le tuta, in iz pokveke bo le spet pokveka. In tako hira rod za rodom, in nemožen na truplu je nemožen tudi v duhu. Tù se tudi očitno vidi, kaj je iz tega, ako se „vse križem“ pari.

Skušnje mnozih let in mnozih dežel so o prenašanji životnih lastnost staršev na mlade učile sledeče:

1. Na očetih je pri plemenenji res veliko in naj več ležeče, pa vendar ne vse, tudi matere premorejo veliko.

2. Po očetu se izdeluje večidel sprednji del života, koža in dlaka, in sploh vunanjstvo, — po materi pa bolj zadnji del života, velikost mladega in pa notrajnstvo, to je, krí, iz ktere se dela meso, mleko, mast, volna itd. in pa duh. Očiten dokaz tega nam je mula; mula je otrok matere kobile in pa očeta osla; poglej jo in vidil boš, kako ji iz glave osel gleda, — in da je velika kot kobila itd. Zato je pa tudi znano, da se manjša živina možkega spola po večji ženskega spola večja naredí in zlepša. Zato, če hočeš dobro molzno kravo imeti, je treba, da ni le krava (mati) dobra mlekarica, temuč tudi bik (oče) mora biti sin dobromolzne matere.

3. Če bolj stanovitne, po mnozih rodovih nepremenljivo podedovane lastnosti imata oče ali mati, toliko gotovše je, da tista stanovitna krí se bo prelila tudi v mladino. Če ni živina prave uterjene korenine, se bojo tiste dobre lastnosti, ki jih ima, rade pogubile. Zato tudi pri živini po pravici velja hvala, če zamoremo reči: to je še živina stare korenine“.

4. Če sta si oče in mati bolj razločna med sabo, toliko slabeja bo mladina in toliko težje je, dobre ali žlahne lastnosti ene straní spraviti v mladega. Oče in mati si morata v telesnosti enaka biti, potem bo lahko tudi mladina taka; namesto da bi živinorejec z različnimi starši si zboljšal rod, ga bo še večkrat spačil; tako, na priliko, je znano, da žlahni ovni z grobimi ovcami naredé mlade, kterim se volna „cvirna“, da skor ni za nobeno rabo.

5. Napake (falarji) in bolezni staršev se pokažejo včasih še le v poznejšem rodu; včasih v pervem ni nič viditi tiste napake, ki jo ima oče ali mati, v tretjem ali četertem pa. Tako tudi nekteri otroci niso ne očetu ne materi podobni, dedcu ali babici (stari materi) pa.

6. Od premladih slabih, pa tudi od starih slabotnih mater, pravijo, da rodé posebno rade možkega spola, nasproti pa po mladih slabih očetih pride več mladine ženskega spola na svet.

7. Sploh je število možke in ženske mladine si zlo enako, take, da ne moremo ravno reči, da bi prišlo več živine možkega spola na svet kakor ženskega. (Iz „živinoreje“ dr. Bleiweis-a.)

Gospodarske skušnje.

Skušnje o tertni plesnini na Štajarskem v letih 1852, 1853, 1854 in 1855.

Kadar se kakošna kužna bolezen prikaže pri ljudéh, živalih ali rastlinah — pravi „Woch. d. steier. LWG.“ — treba pervo, da sledimo nje lastnosti in vse okoljšine, v kterih se prikazuje, — po tem še le moramo skrivno natoro bolezni razodeti, kolikor je človeku mogoče, in zvediti pomočke zoper njo. Veliko vode bo še preteklo, preden bomo od tertne bolezni kaj gotovega vedili; treba tedaj, da si pridno prizadevamo zasledovati nje lastnosti; — če to dosežemo po obilnih skušnjah mnozih krajev, potem še le bomo mogli stopnjo dalje storiti in reči: to je

vzrok bolezni, to je pomoček. Kar tedaj to — pervo znanje zadeva, učé skušnje čveterih let na Štajarskem gotovega tole, da je grojzdje toliko manj gnjilo, kolikor bliže tal je viselo in kolikor bolj je bilo od perja ali trave pokrito. Nekteri vinorejci so grojzdje, kterega se je plesnina že prijemala, s smerekovimi, jelšovimi in enacimi vejami pokrili in plesnino ustavili. Grojzdje na brajdah, pod kakošno streho, pri zidovji, sploh na visokem, je rado plesnelo. Če manj je kraj za *terto bil ugoden, manj je gnjilo grojzdje. Terte*, ktere so stale proti soncu, kadar izhaja, so imele več plesniva na sebi od tistih na južni in zahodni strani. Grojzdje na močni in zdravi terti je manj bolehalo kakor na stari, ki je malo gnala; na eni terti so bili zdravi in bolni grojzdi in celó na enem grojzdu so bile tam pa tam spodnje jagode zdrave, zgornje pa bolne. Tega si ne moremo drugač razjasniti, kakor da terta, čeravno edina mati vsemu svojemu grojzdju, ni vsim grojzdom in ne vsim jagodam enakega živeža dajala. V debeli zemlji s skorjo poverh, posebno če ni bila globoko skopana (zrahljana), in na pusti zemlji je grojzdje bolj gnjilo, na močni pa globoko zrahljani je gnjilo manj. Od nobene tertne sorte se ne more za gotovo reči, da bi bila bolj ali manj plesnini podverženа, ako je v tacih okoljšinah, ki so bolezni bolj postrežni; sploh so plesnele veliko bolj pozne z belim grojzdjem, kakor zgodnje in černe; nektere lani bolne terte so bile letos zdrave. — To so skušnje iz Štajarskega. Prejeli smo te dní tudi iz Brežic na Štaj. dopis, v kterem marljivi gosp. Z. skuša natoro grojzdne bolezni odkriti, ter pravi, da izvira ona od hudih zimskih mrazov in pozeblin. Čeravno to mnenje ne more obveljati, vendar svèt: naj bi vinorejci naši se sploh ravnali po šegi nemških vinorejcov in v jeseni terte. kar jih je za grubanje, pogrubali, druge pa na tla položili in jih saj toliko z zemljo pokrili, da bi terte po tleh ali saj do tal ležale, — zamore iz drugega vzroka koristen biti.

Starozgodovinski pomenki.

O imenu Styria, Štirsko, Štajarsko, Steiermark.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Beseda štir v pomenu bik in gora in kot ime rek je toraj domačnica azijatiška, in takošnih imamo več, posebno v imenih rek, gor, krajev in mest slovenskih, kakor tudi v lastnih imenih. Ker so za jezikoslovca važne, jih hočemo nekoliko pretresati.

Ena takošnih domačnic (indigenov) azijatiških je beseda ac, ktero še tudi naš slavni slovničar Janežić pozna, samo malo po koroškem govorjenji spremenjeno ajec, ajc, Hügel, Spitze [1]). Korenika je sanskritiška: aćh, ausdehnen, einnehmen, in ima enako v glagolu uč, anwachsen, ausdehnen. Ker pa smo čuli, da besedi, ki izrazujete rasti, gibati se, ste stvarile pomene: gora, berdo, n. p., verdh, crescere, slov. berdo, mah, crescere slov. mohila, mogila, tako je tudi glagol aćh, uč stvaril sansk. uččas, erhaben, povišan, in imena slovenskih gor: Ušava za Učava, učka gora, Uce, Hacar (na Koroškem), Vacman, Ocar, ponemčeno Otscher v Austrii; dalje imena roda karpatiškega: Huculi, to so Plinievi: Azali, in rodovin slovenskih prebivajočih na planinah: Ac, Acman, Ucaunik (Ucalnik), Vucounik (Vucolnik), Hucounik (Hucolnik), Ucman in celo na rimskem kamnu v koroški zemlji najdenem stojí ime Hucia [1]), die hohe, erhabene.

Druga takošna azijatiška domačnica je as, kar v sanskritu pomeni „bewegen“. Kakor je glagol tur, kteri tudi pomeni „bewegen“, stvaril besede turan, taurus, tora, der Berg, tako tudi korenika as, zato ruski: osil, osilka = mogila, in imena gor, bregov in hribov slovenskih: Osilca po metatezi Oslica, Osil, Osounik, Osilnik, Asilnik, ponemčeno Asling, in ime roda Plinijevega in Tacitovega v Panonii Osones = Azali, *Gebirgsbewohner, kterega Tacit očitno loči od nemškega*, in pravi, da so poseben panonsk jezik govorili [2]). Še imamo po Slovenskem rodovine prebivajoče po planinah z imenom: As, Aslj, Asman. (Glej: Repertoir des Taufbuches der Pfarre Prasberg).

V versto takošnih besed še spada ime reke Digič (Deigitsch) v kanjuški dolini na Štirskem, in Dije, ponemčeno Thaya, Taja na Moravskem; v pismih srednjega veka Diguncia. Digič, Dija pomeni naravnost vodo. V poljskem jeziku še se je ohranila beseda Dingus, Fest der Wasserbegiessung.

Tudi ime rečic slovanskih Raba, Rabnica v to versto spada od sansk. korenike rab, sprudeln; dalje ime češke reke Vatava od sansk. korenike at, bewegen, z digamo vat, zato vata = veter, das sich bewegende.

(Dalje sledí.)

Ozir po svetu.

Zákonik kneza černogorskega.

(Konec.)

Knez je oseba „neprikosnovena“ *), to je, nikdo se ga ne smé (z zlim namenom) dotekniti, ali razžaliti ga. Kdor to storí, ónega bodo kaznovali tako, kakor hudodelnika, kteri „samovoljno“ človeka ubije, to je, s smertjo.

Paličanemu (tepenemu) biti je Černogorcu največa sramota; vendar je ustanovil mladi knez to kazen za tatove, smert pa za cerkvene tatove in za take, ki bi kradli poslej trikrat.

Doslej je bila navada, da so hodili Černogorci pred sodni stol s kamnom za vrat obešenim, ter so se sklanjali pred sodniki kakor sužni. — To je zdaj prepovedano „slobodnim“ Černogorcem in Berdijanom; postavodajavec preti pa krivičnim sodnikom s hudo postavno kaznijo in dodeljuje (v §. 1.) vsakemu Černogorcu in Berdijanu jednako pravico pred sodnim stolom. — Ako bi kdo kaj prepovedanega storil s tem bolj pijan, korili ga bodo, toda na pol manje kot treznega hudodelca. (§. 93.)

Kazni za nektere hudodelstva so res da hujše kot pri

---

[1]) Glej A. Janežič „Slovnik slov.“ pod to besedo.

[1]) Rodovine: Ac, Acman, Ucaunik, Voucounik, Hucounik živijo v staroteržki farí okoli slovenjega Gradca, v mozirski (Prasberg), na Krasu, kakor kerstne bukve teh far pričujejo. Rimski napis, v kterem stojí ime Hucia, glej pri Ankershofen-u „Handbuch der Gesch. Kärnth.“ V. 573. — Iz Azali (znamenita je ta okoliščina, da se je glavno mesto Acalov zvalo Bregetion, toraj prav naravno po svoji legi) je postalo Huculi, kakor iz Acman Ucman. Glasnika h in v sta digamata; primeri okno, hokno, vokno. Glasnik a Huculi obračajo radi v u, n. pr., krul, kruva za kral, krava. Azali, Acali, Huculi toraj toliko pomeni kot Osones, Stiriates, Taurisci, Bergbewohner. Že pridni Eichhorn je terdil, da rod v Noriku prebivavših „Montanov“, kteri so posebno kohorto utemelili, je enak z „Taurisci“ in da je Montanus prestavek domače besede „Taurinus“ (Eichhorn „Beiträge“ II. 12, 51, 79.) V Karpatih, kjer Huculi stanujejo, se dve veliki gorí nahajate, kterih ena se veli Matra, druga Tatra. Tudi ti imeni ste takošni domačnici azijatiški in tudi v njima tičí pomen rasti od mâ = mah, crescere, in brez dvombe je tudi ta tisti pomen imelo, ker tatra se v sanskritu najde v pomenu „altus, visok“. Komur ne pride tù berzo na misel Windisch-Matrei na Turolskem?

[2]) Tacit. cap. 43. Pis.

*) Staroslovenski „kosnati“ = dotekniti se. Pis.

nas; ali sirovim ljudem je treba s hujšo pokoro žugati kot omikanim.

Tudi pri nas so strahovali nekdaj hudodelnika veliko hujše kot dan današnji. Da je pa mladi knez tudi „miločuten“, to nam kaže §. 70, ki pravi: „Ako bi pobegnila ktera deklina (zavoljo možitve) sama rada, pa brez vednosti starišev s kterim „monikom“ (mladenčem), nič se jima ne smé storiti; zakaj „sama ljubav“ ju je „vezala“. Ako deklina ne privoli, ondaj se grozi tistim, ki jo otmó, to je, po sili vzamejo, s hudo kaznijo tudi zakonik černogorski. Jako mično je brati popis „otmice“ *) v slovniku Vukovem.

Tudi mërske šege zatira ta zakonik; n. pr. §. 89 velí, da imajo Černogorci gerdo navado, da možki in ženske za mertvimi „šišajo perčine“, „po obrazu se grebó“, in tako gerdi dalje časa ostajajo. Kdor bi počenjal poslej kaj takega, óni bi moral plačati dva cekina.

Zakonski ljudje se ne smejo več ločiti tako, kakor je bila doslej navada v Černigori, ampak le po zakonih „pravoslavne cerkve“ (§. 67).

§. 66. veleva duhovnim vsako nedeljo božjo službo opravljati, cerkev čisto deržati, „pravila“ pravoslavne cerkve „točno“ izverševati, narod, kolikor je le mogoče, k dobremu napeljevati in pravoslavno vero v njem uterjevati, in žuga tistemu, kteri ne bi ravnal tako, da bode odstavljen od opravil duhovskih.

Drugih „pravil“ nočem tukaj pretresati. Na kratko pravim le še to, da si je postavil mladi knez Danilo I. s tem zakonikom slaven spominek, da najde v njem vsak pravoznanec veliko mičnega, in da je ta knjiga imeniten dobitek za zgodopisje pravdoznanstva slavenskega, s kterim so se počeli zadnje leta učeni možje marljivo pečati, zlasti gosp. dr. Hermenegild Jireček, izverstni pisatelj češki, brat bivšega vrednika slavnoznane „Včele“, sedanjega c. k. ministerskega koncipista in učenega jezikoznanca Jož. Jirečka. — Dr. H. Jireček je dal že na svetlo mično knjižico: „Ueber Eigenthums-Verletzungen“ po pravu staročeskem. (Na Dunaji 1855).

Zakonom staročeskim primerja on tudi zakone drugih Slovanov jako ugodno. Za terdno vemo, da se misli tudi naš preučeni in marljivi Miklosič lotiti zgodopisja pravoznanstva slavenskega, kedar dodela veliko slovnico svojo. Bog daj srečo in zdravje! Da bode vse izverstno, tega smo si v svesti; zakaj gosp. dr. Miklosič ni le učen jezikoznanec, ampak tudi pravoznanec.

*) Entführung, Mädchenraub. Pis.

Ozir v stare čase.

Kako so se sultani kedaj imenovali.

Turški cesarji so nekdaj posebno baharijo razodevali v naslovih, ktere so si prikladali. Stari sultani so se takole podpisovali ali prav za prav na čêlo svojih pisem ali ukazov napisovali sledeči naslov:

„Jez, po milosti velikega, pravičnega in vsegamogočnega Stvarnika in po obilnih čudežih njegovega naj višjega preroka, cesar mogočnih cesarjev; pribežališče vsih vladarjev; delivec kron vsim kraljem sveta; služabnik obéh presvetih mest (Meke in Medine); poveljnik svetega mesta Jeruzalema; gospod Europe, Azije in Afrike, ktere smo si z zmagavnim mečem in s strašno sulico prisvojili; gospodar dvojnega morja (belega in černega), gospod Damaška, ki je duh paradiža, gospod Bagdada, ki je sedež kalifov; gospodar terdnjav v Belemgradu, v Agrii in neznano veliko deželá, otokov, mest, narodov in mnozih zmagonosnih armad, ki ležé okoli naše porte, — Jez čez vse to še senca božja na svetu itd. itd.“

Naslov ta res kaže baharijo nekdanjih sultanov, zraven pa razodeva vendar tudi veliko moč, ki jo je Turk nekdaj imel, da je res svet strahoval. Ravno ta nekdaj tako silni Turk je sedaj za „bolnega moža“ spoznan. Kakošen naslov bo nek imel v 10 letih, sam Bog vé. Tako se svet preminja.

Stare postave zoper potrato in posebno zoper lišp v oblačilih.

Že v starodavnih časih so bile postave zoper lišp in potratno obleko. Mikavno je slišati, kaj se je tačas štelo v tako obleko.

Iz začetka 15. stoletja so ženo francozkega kralja Karola VI. potrate obdolževali zato, ker je imela dvoje platnenih srajc. — V srednjem veku so marsiktero osébo v klado djali samo zato, da se je prederznila „predrago“ in „nepotrebno“ srajco nositi. — Kralj angležki Jakob I. je imel samo ene svilne nogovice, ktere je enkrat posodil svojemu ministru, ko se je imel pokloniti francozkemu poslancu. — Pod knezom brandenburškim Joahimom II. (ki je vladal od 1535. do 1571. leta) je superintendent meje brandenburške Andrej Muskul po ukazu svojega kneza na svetlo dal cele bukve zoper potratno obleko, in omenjeni knez Joahim je dal enkrat tri mlade bogate mestnike, ki so v sila širocih hlačah se okoli knezovega gradú košatili, v veliko železno tičnico cel dan zapreti in ljudstvu v svariven izgled kazati v tem, ko so godci okoli te tičnice godli. — V Ljubeku je bila leta 1454 postava za oblačilo oklicana; po ti postavi je bilo gospodinji z obilnim premoženjem pripušeno (4000 srebernih mark je moglo naj manj tako premoženje biti), v obleki, zlatnini in srebernini se po stanu lišpati; to lišpanje pa je moglo po stopnjah toliko manje biti, kolikor manj mark je premoženje žene in moža znašalo. Ženskam, ki so se košatile čez svoj stan, so lišp vzeli, kjer koli so se pokazale v taki potrati, in ga prodali na dobro ubozim tistega kraja. Vsled te postave je v 16. stoletji župan Tomaž Wikede svoji ženi, ktero je večkrat svaril, naj se nikar tako silno ne šopiri, pa ni nič pomagalo, na sred terga pri belem dnevu dal prepovedane zlate verižice po briču z vratú sneti. Tudi pri možitvah je bila v Ljubeku postava, koliko smé ženin nevesti in nevesta ženinu darovati; ženinu naj višjih stanov je bilo za ženitvansko darilo pripušeno nevesti dati 3 ali 4 perstane, 2 zlatih verižic, skupaj ne čez 12 lotov teških, 3 žametaste ovratnike (kolerje) in 3 pare kratkih rokalov; nevesta pa je smela ženinu dati srajco, k večjem 15 mark vredno, kapo in pa perstan. Ne srajca ne žepni robec nista smela biti ne z zlatom, ne s svilo, ne z biseri obšita. Dota je bila natanko po postavah določena, ravno tako svatovšina (pojedina), ktera se je ravnala po stanu ženinov; po ti postavi so bile svatovšine ločene v troje: svatovšine s pašteto, z vinom in olom (pivom); razun naj višjih plemenitažev ni smelo pri nobeni svatovšini več kakor 4 jedil na mizo priti. Tudi število svatov in godcov je bilo za vsaktero versto ženitnin po postavi določeno.

Če vse to beremo in primerjamo z današnjimi časi, pač vidimo očitno: kako so se časi premenili!

Novičar iz raznih krajev.

V Pragi se je nova družba ustanovila pod imenom „austrijanska upnica za kupčijstvo in obertništvo“, ktera bo dnar razposojevala; svoj poglavni sedež bo na Dunaji imela, po potrebi pa tudi podružnice napravila po deželah našega cesarstva; stopilo je za osnovo te upne naprave več bogatih mož v družbo, namreč knez Jan. Švarcenberg, knez Maks E. Fürstenberg, knez Vinc. K. Auersperg, grof Oton Chotek, žl. L. Haber, baron S. M. Rothšild za-se in za vse Rothšildove hiše in žl. Leop. Lämei v Pragi. Ravno razglašajo dunajski časniki, da je imenovana družba že prejela cesarsko dovoljenje za napravo te upnice. — Dunajska banka je že sklenila spet 3 podružnice napraviti: v Rumburgu, v Debrečinu

*) Sreberna marka je bila takrat 3 fl. vredna.

in v Ljubljani, kteri vsaki bo dala pol milijona za izposojevanje kupcom in obertnikom; enoglasno se zagotovlja, da ministru baronu Bruk-u gré za to posebna hvala. — Končne posvetovanja za izpeljavo ces. patenta, po kterem se imajo gojzdne in pašne služnosti (servituti) v red djatl, so se že pri c. k. deželnih poglavarstvih posamnih deželá začele. — Učitelje ljudskih šol po mestih in kmetih v vsem našem cesarstvu so unidan sošteli in našteli so jih v vsem skupaj 43.000, med kterimi je pa 20.000 učiteljk. — Iz Krima še zmiraj nič novega in, kakor se sliši, se zavezniki že pripravljajo za zimsko stanovanje; po tem takem bo vse, kar bi utegnilo še letos vojske v Krimu biti, določilo le vreme, ne pa povelje vojskovodjev. Od že povedane vernitve zavezne armade v Eupatorijo, naznanuje maršal Pelisier od 2. t. m. sledeče: „general d'Allonville se je podal 27. okt. s 24 bataljoni, 38 eskadroni in 36 topovi do okopov poleg Čobotare na cesti v Simferopol; na nasprotnem bregu je pa zadel na Ruse, kteri so se za okopí s 36 topovi, ki so deleč nesli, v bran postavili; večkrat je general skušal Ruse v bitvo spraviti, pa vse je bilo zastonj; težavno bi bilo zavolj pomanjkanja vode in konjske klaje se tù dalje ustaviti, zato se je vernila naša armada v Eupatorijo nazaj, ktere okolico so Rusi deleč deleč okrog zapustili". — Iz Nargen-a na izhodnem morji se od 16. okt. piše, da je že terda zima tam; sneg pokriva deželo okoli Reval-a in mraz sili vojake na vojnih ladijah v debele plajšče in k pêči; v tacih okoljšinah je tudi na izhodnem morji za letos konec vojske. — Omer-paša je Trapezunt spet zapustil in je zdaj v Suhum-Kulu; v njegovi armadi je jedro turških vojakov, pa bo ž njo le desno krilo Čerkesov množil in Šamyl-u pomagal; Rusi so že dve leti pripravljeni, da bi utegnil sovražnik Mingrelijo (glej „zemljovid") napasti, zato so vse soteske uterdili. — Po poslednjem carskem ukazu bo novo rekrutiranje, ki, zunaj 7 dežel, zadeva vso rusovsko cesarstvo in mora do 27. decembra končano biti, nabralo spet 400.000 novih vojakov. — V podporo po vojski ubožanih družin se bojo ustanovili po vsem Rusovskem odbori, ki jim bojo delili moko in dnar; na vsacega človeka iz take družine je namenjeno 30 funtov moke za mesec. — V Novem Jorku je sodnija Jož. Wagner-ja, ki je zoper prepoved amerikanske vlade nabiral vojake za angležko armado, obsodila v kazen 1000 dolarjev in 3 leta v zapor. Verjetno je tedaj čedalje bolj, da se bote amerikanska in angležka vlada hudo sprijele. — Iz Rima se 19. okt. piše, da sv. oče papež je bil, kakor škof iz Imole, nedavnej v nevarnosti, razbojniški druhali Lazzarini-tovi v pest priti. Pretekli teden se je hotel na svoj grad Gandolfo peljati; kako so to roparji zvedili, se ne vé; gotovo pa je, da so čakali papeževe kočije v gojzdu Nettuno; sv. oče pa je med potjo k sreči veleval kočijažu po drugi cesti peljati, in tako je odšel razbojnikom, čez dva druga vozova pa, ki sta se peljala proti Gondolfu, so planili razbojniki — al ker ne papeža ne kardinalov ni bilo noter, je serdita druhal pretepla postilijone. — V Berolinu so unidan zasačili nekega sleparja, ki se že več let po svetu klati pod imenom „princa armenskega", ki pa nič druzega ni kot neki klatež iz Jave z imenom Jožef Joannis iz Samarane. — Prijatlom natoroznanstva damo vediti, da ponoči od 12. na 13. in od 13. na 14. dan tega mesca se smé pričakovati, da se bojo zvezde (če bo jasno) spet nenavadno zlo vtrinjale, ker od leta 1799, kar je Humbold to pervi zapazil, se je ta prikazen imenovane dve noči stanovitno vsako leto vidilo, ako je le noč bila jasna.

Náglica se rada kazni *).

Ulomek večje pesme.

1. Na Kerki cerkev je poslopje krasno,
Palača je kraljica vseh kraljic,
Pobožni duh nam ona kaže jasno
Koroščov bratov, sester Korošic,
Našteješ čez poldrug sto desetic
Stopal skor ravno dvakrat devetico
Od vrat pa do oltarskih krasotic,
Na širokost pa manj za polovico,
Če še prideneš jej obilno dvajsetico.

2. Ki tjekaj prideš, le je pojdi gledat,
Koroško cerkev malo šteje takih,
In če te žene nje začetek zvedat,
Ker vir stvarí domačih tem enakih
Človeka mika pri narodih vsakih,
Povem ti jaz ga lahko, če želiš,
In ker po černih vidi se oblakih,
Da pojde dež in blizo tù ni hiš,
Pri meni, da oznanim, lahko prevedriš.

3. Ko v božji stopiš veličanski hram,
Zabliska ti v očí se berž oltar,
In tvoj pogled zaderžal se bo tam,
Da dolgo drugo vse ne bo ti mar,
Vnemal bode te lepote žar:
V sredini več od sto podob Marija,
Ki rojen je iz nje vesolja Gospodar,
V svetlobi glorije nebeške sija,
Sred angeljskih verstá kraljuje mať Mesija.

4. Popisoval ne bom lepote dalje,
Besed jeziku za popis zmanjkuje,
In stanje cerkve bilo le bi zalje
Ko vsak izraz, ki jezik moj ga skuje;
Natančnosti je v tem ni kar se čuje.
In kar prinaša v dušo nam uhó,
Al kar beseda nam v idejo snuje,
Ostane nekakošno le temnó,
Le naj žlahneji izmed čutov je okó.

5. Ne bom tadaj o tem ti dalje pravil,
Ker pridši tjekaj vidil bodeš sam,
Da nisem ti preveč nje krasa slavil,
In da ne bo me treba biti sram,
Ak čertati ko bi imel ne znam,
In ker bi le začetek nje rad zvedil,
Rad. ker želiš, kar vem na znanje dam,
Al ne huduj se, če boš kaj osledil,
Da sem povest prezmotano mor'biti vredil.

6. Časté zlo Krajnci, Štajarci, Korošci
Svetnico Hemo kakor sploh je znano,
Posebno reveži in pa ubožci,
Ker, kakor Izraeljce Bog je z mano
Tak ona sitila je revne s hrano,
Odgnala ni nikogar brez darú,
In kar je dala blo je rado dano,
Ker dasiravno knežkega rodú
Ni bila kakor več rojencov iz gradú.

7. Na doljnjem Štajerskem pri Beli steni
Prijazna kjer začenja se dolina,
Osmleje vidiš, kí za nje ne meni
Se skor nikdo, ker, bogme! domovina
Le malokoga pravega ima sina.
Nekteri štulijo se še en čas,
Dokler jim hvale kaže se visina,
Al če potegne kolikajšen mraz,
Pa vižih! berž obernejo se stran od nas.

8. Osmleje té ostanjki so gradú,
Ki ga razrušil je nemili čas
Z ojstrostjo vseglodavnega zobú,
Razsip ta, komaj še zidú obraz,
Krasote kdanje ni noben dokaz;
Če ne bi zgodovina govorila,
Spomina več ne bilo bi za nas,
Kar mah obrasel, parst je vse pokrila
In kdanjo slovo v puhli votli nič zdrobila.

9. Grajšina ta, poslopje to razsuto
Bila je Belostenskega gospoda.
Grof Engelbert s soprogo svojo Tuto
Zavžival je bogastva mnogo ploda,
Imel je marsikterega oproda;
Ker kakor zdaj, bilo je tudi pred,
Da mnoga skerb, ki mnogo ima, ga gloda,
In kakor zdaj, bil kdaj je zloben svet,
In kot pred nami bilo, bo za nami spet.

10. V deželah štirih je imel lastine,
Na Štajarskem, Koroškem, Krajnskem stale
In na Furlanskem njega so grajsine,
Mogočne, terdne kakor gorske skale
So po okolicah se lesketale,
Znanile glasno akoravno neme
Lastnika srečo, čast obilno hvale,
Kar čislanja je rodovitno seme.
In ta bil oče, bil roditelj blage Heme.

(Dalje sledí.)

*) Po povesti v „Drobtinicah" 1854.

Zastavica za dolgočasen večer.

Razdeli v zarisane predalčke 136 bobov tako, da bode v predalih vsakterih čveterih verstá navzdol in počez popolnoma enako število boba, pa v nobenem predalčku se ne sme ravno tista številka ponavljati.

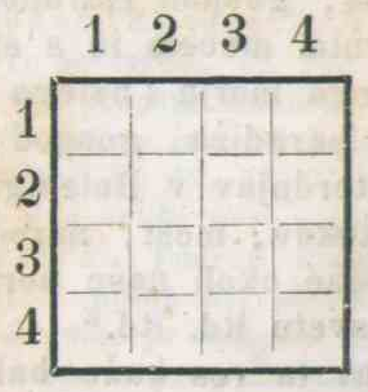

P. Viktor M.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.